מסגרות מדיה: כתב עת ישראלי לתקשורת
כתב העת של האגודה הישראלית לתקשורת
בשיתוף המכללה האקדמית ספיר

קול קורא לגיליון נושא: תקשורת ואי/שוויון בישראל

מיועד לפרסום באוקטובר 2023

(הקול קורא בשפה הערבית בהמשך)

חוקרים וחוקרות בתחום מדעי החברה והרוח בוחנים שאלות רבות לגבי שוויון ואי־שוויון (להלן: אי/שוויון) כלכלי ומעמדי, כמו גם לגבי אי/שוויון מגדרי, אתני, גזעי, לאומי ועוד. אי־שוויון מוגדר כחלוקה אי־שוויונית של הטובין החברתיים. לפי רם וברקוביץ (2006)[1] מושג ה״שוויון״ (equality) איבד ממרכזיותו בעשורים האחרונים, ומושג ה״שוני״ או ה״ההבדל״ (difference), שהוא לכאורה היפוכו של השוויון, החל לעורר עניין רב יותר. לדידם, ההיסט בתשומת הלב המחקרית, ההגותית ואף הציבורית מ״שוויון״ ל״שוני״ היה כרוך במעבר מגרסה של מודרניות אל גישה פוסט־מודרנית, ועשור מאוחר יותר אף פוסט־קולוניאלית. ההנחה של רם וברקוביץ (2006) היא שאפשר להתגבר על המחלוקות ולראות בשוויון ושוני מושגים שאינם מנוגדים זה לזה, אלא מעשירים זה את זה ואף עשויים להיות משלימים זה לזה, בבחינת ״שוויון בין שונים״ או ״שוני בין שווים״.

הספר **אי/שוויון** עורר עניין במדעי החברה, אך הוא נגע במושגים חשובים אלו בתמצית בלבד. ממרחק הזמן – מעל עשור וחצי לאחר פרסומו – ומנקודת המבט הספציפית של חקר התקשורת, מצאנו מקום לבחינה מחודשת של אי/שוויון בתקשורת, ולכן החליטה מערכת כתב העת להקדיש לנושא גיליון מיוחד.

האי/שוויון מלווה את החיים בישראל ומעסיק את השיח והפרקטיקה התקשורתיים כמעשה של יום־יום: יוקר המחיה, עליית מחירי הדירות ומיסי ירושה, לצד שאלות הנוגעות ללאום, אתניות, מעמד, דת, גיל, מגדר או נטייה מינית. ביטויים רבים לשאלות של ״שוויון״ ו״שוני״ מופיעים בתקשורת: בעיתונות, ברשתות החברתיות, בטלוויזיה וברדיו, במוזיקה, בפרסומות, בתוכן עלילתי ותיעודי. למרות זאת, חוקרי וחוקרות תקשורת בישראל לא מרבים לעסוק בשאלות של ״שוויון״. חקר התקשורת מתמקד בשנים האחרונות בשיח של זהות והכרה, ובעיקר בדימויים ובייצוג של קבוצות שונות בתקשורת, ופחות בדיון על ״שוויון״ כלכלי־חברתי של אותן קבוצות. אך כיום, לנוכח משבר הסאב־פריים, עליית הפופוליזם ברחבי העולם, ואפילו בעקבות מגפת הקורונה העולמית, ניתן לראות ניצני חזרה לשאלת השוויון.

גיליון נושא זה של כתב העת **מסגרות מדיה** מבקש להוסיף ולעורר דיון ומחשבה אקדמיים סביב הממשק בין **תקשורת לבין אי/שוויון בהקשר הישראלי**. לפיכך, אנו מזמינים חוקרות וחוקרים לשלוח מאמרים אמפיריים ותיאורטיים, וכן מסות קצרות, מכל הזוויות של חקר התקשורת, העוסקים למשל בנושאים הבאים (אך לא בהכרח רק בהם):

- אי/שוויון בסיקור עיתונאי. כיצד העיתונות מסקרת אי/שוויון חברתי־כלכלי? למשל, כיצד הוצגו שביתות המורים, הרופאים המתמחים, העובדים הסוציאליים, עובדי הנמלים, או הסגל הבכיר ושאינו במינוי במוסדות להשכלה גבוהה?
- שוליות, מרחב ויחסי מרכז־פריפריה בתקשורת.

---

[1] רם, א' וברקוביץ, נ' (2006). מבוא. בתוך א' רם ונ' ברקוביץ (עורכים), **אי/שוויון** (עמ' 7-12). אוניברסיטת בן־גוריון בנגב.

- הקשר או חוסר הקשר בין אי/שוויון להון, עיתון ושלטון.
- אי/שוויון במערכת התקשורת עצמה: הפערים בין כלי תקשורת "עשירים" לאלו דלי התקציב, כמו כלי תקשורת עצמאיים; או בין השקעה ציבורית ופרטית בתוכן לקהלים שונים (למבוגרים או לילדים, בשפה העברית לעומת בשפה הערבית).
- קידום התפיסה המריטוקרטית ויצירת אי/שוויון תרבותי, חברתי ותקשורתי.
- אי/שוויון דיגיטלי בקרב קהילות שונות בארץ.
- כיצד מפרשים קהלים שונים את השיח התקשורתי על אודות אי/שוויון?
- כלכלה פוליטית ואי/שוויון בשיח הפוליטי־תקשורתי. למשל, ביטויו בדיונים בכנסת ובוועדת הכלכלה, בדיוני התקציב ועוד.
- אי/שוויון בתוכן עלילתי. למשל, איך טלוויזיה לילדים עוסקת בסוגיות של אי/שוויון?
- אי/שוויון בקולנוע תיעודי, בגיימינג, בקומיקס, במוזיקת מחאה, בתכנים של רדיו והסכתים, ועוד.
- הדיון התקשורתי על גבולות האי/שוויון.
- דוברות ככלי ליצירת מודעות או להסתרה של אי/שוויון בחברה.
- התקשורת כסוכן פעיל, המעודד תפיסה קפיטליסטית ניאו־ליברלית ביחס לאי/שוויון חברתי – שיווק האי/שוויון כחלק אינטגרלי מהחיים והשיח עליו.
- באילו אופנים התקשורת מקדמת או מצמצמת את האי/שוויון?
- אופני ייצוג של אי/שוויון בתקשורת – טקסטואלי, חזותי או אחר.
- ביטויים של אי/שוויון שלטוני, ממסדי ותרבותי בתקשורת.
- שיח אי/שוויון "טבעי": הדיון על הכיבוש או, להבדיל, על עוני של קשישים.
- היחס של תקשורת אלטרנטיבית לאי/שוויון או למחאות על אי/שוויון.
- תפיסת "האמת", "אמיתות חלופיות", פייק־ניוז ומקומן ביצירת אי/שוויון בתקשורת.

לוח זמנים

הצעות בעברית (עד 300 מילים) למאמרים לגיליון הנושא יש להגיש עד לתאריך 11.11.2022, לכתובת הדוא"ל של עורכי הגיליון. נא לציין בשורת הנושא: "הצעה לגיליון תקשורת ואי/שוויון בישראל".

חוקרים וחוקרות שהצעותיהם ייבחרו, יתבקשו לשלוח את המאמר המלא (עד 7,500 מילים) עד לתאריך 14.4.2023. המאמר יועבר לשיפוט עמיתים. כמקובל בכתבי עת אקדמיים, קבלת ההצעה אינה מבטיחה קבלה של המאמר הסופי.

נוסף על כך, חוקרות וחוקרים שפרסמו לאחרונה ספרים בנושאים הקרובים לתחומי העיסוק של גיליון הנושא, מוזמנים לשלוח את הספרים לסקירה אל ד"ר סיגל ברק־ברנדס: barakbr@tauex.tau.ac.il

תהליכי הביקורת, התיקונים והעריכה של הגיליון צפויים להסתיים עד אוקטובר 2023.

בברכה,

ד"ר יובל גוז'ינסקי, עורך מסגרות מדיה yuvalg@mail.sapir.ac.il

ד"ר מוטי גיגי, עורך אורח של גיליון הנושא motig@mail.sapir.ac.il

مسجروت ميديا (أُطُر إعلاميّة): مجلّة إسرائيليّة للإعلام
مجلّة الرابطة الإسرائيليّة للإعلام
بالتعاون مع الكلّيّة الأكاديميّة "سبير"
نداء لتقديم اقتراحات للعدد الخاص بموضوع: وسائل الإعلام واللّا – مساواة في إسرائيل
مُعدّ للنشر في تشرين الأوّل (أكتوبر) 2023

يفحص باحثون وباحثات في مجال العلوم الاجتماعيّة والإنسانيّة العديد من الأسئلة حول المساواة وانعدام المساواة (فيما يلي: اللّا – مساواة) الاقتصاديّ والطبقيّ، وكذلك حول اللّا – مساواة الجندريّة، الطائفيةّ، العرقيّة، القوميّة، وغيرها. يتمّ تعريف اللّا – مساواة على أنّها التوزيع غير المتكافئ للموارد الاجتماعيّة. حسب رام وبيركوفيتش (2006)، فَقَد مفهوم "المساواة" (equality) مركزيّته في العقود الأخيرة، وبدأ مفهوم "الاختلاف" أو "الفرق" (difference) الذي يُعتبر للوهلة الأولى عكس المساواة، في إثارة مزيد من الاهتمام. وبحسب أقوالهما، فإنّ حَرْف الاهتمام البحثيّ والفكريّ وحتّى الجماهيريّ، من "المساواة" إلى "الاختلاف"، كان ينطوي على تحوُّل من صيغة العصريّة إلى التوجُّه ما بعد الحداثة، وبعد عقد من الزمان حتّى إلى ما بعد الاستعمار. بحسب فرضيّة رام وبيركوفيتش، يُمكِن التغلُّب على الاختلاف في الرأي واعتبار المساواة والاختلاف كمفاهيم لا تتعارض مع بعضها، إنّما يثري أحدهما الآخر، بل إنّه يُمكِن لأحدهما أن يُكمل الآخر، بمعنى "مساواة بين مختلفَيْن" أو" اختلاف بين متكافئَيْن".

أثار الكتاب "اللّا – مساواة" اهتمامًا في العلوم الاجتماعيّة، لكنّه تطرّق إلى هذه المفاهيم المهمّة بإيجاز فقط. من منظور البعد الزمنيّ – بعد أكثر من عقد ونصف منذ نشره – وتحديدًا من وجهة نظر الأبحاث التي تُجرى على وسائل الإعلام، وجدنا تبريرًا لإجراء فحص مُجدَّد للّا – مساواة في وسائل الإعلام، ولهذا قرّرتْ هيئة تحرير المجلّة تخصيص هذا العدد لهذا الموضوع.

تُرافق اللّا – مساواة الحياة في إسرائيل وتُشغِل الخطاب الإعلاميّ والمُمارَسة الإعلاميّة بشكل يوميّ: تكلفة المعيشة، ارتفاع أسعار الشقق وضرائب الميراث، إلى جانب الأسئلة المتعلّقة بالقوميّة، الإثنيّة (الأعراق)، المكانة، الديانة، السنّ، الجندر أو الميول الجنسيّة. مظاهر كثيرة لأسئلة حول "المساواة" و"الاختلاف" تظهر في وسائل الإعلام: في الصحافة، في شبكات التواصُل الاجتماعيّ، في التلفزيون والراديو، في الموسيقى، في الدعايات، في المحتوى الحبكيّ والوثائقيّ. على الرغم من ذلك، لا يُكثر الباحثون والباحثات في الإعلام في إسرائيل من الانشغال بمسائل متعلّقة بـ"المساواة". تتركّز الأبحاث الإعلاميّة في إسرائيل في السنوات الأخيرة في خطاب الهويّة والاعتراف، خاصّة في صُوَر وتمثيلات المجموعات المختلفة في وسائل الإعلام، وتتركّز بدرجة أقلّ في مناقشة "المساواة" الاقتصادية والاجتماعية لتلك المجموعات. لكن اليوم، وفي ظلّ أزمة الرهن العقاريّ وصعود الشعبويّة في جميع أنحاء العالم، وحتّى في أعقاب وباء كورونا العالميّ، يُمكِننا أن نرى بوادر العودة إلى مسألة المساواة.

يسعى هذا العدد من مجلّة "أُطر إعلاميّة" إلى إضافة وتحفيز النقاش والفكر الأكاديميّ حول التفاعل بين وسائل الإعلام وبين اللّا – مساواة في السياق الإسرائيليّ. وبناءً على ذلك، فإنّنا ندعو الباحثات والباحثين إلى إرسال

مقالات تجريبيّة ونظريّة، بالإضافة إلى مقالات قصيرة، من جميع زوايا البحث الإعلاميّ، تتناول، مثلًا، الموضوعات التالية (ليس فقط هذه المواضيع بالضرورة):

- اللّا – مساواة في التغطية الصحفيّة. كيف تُغطّي الصحافة اللا – مساواة الاجتماعيّة والاقتصاديّة؟ مثلًا، كيف تمّ عرض إضرابات المعلّمين أو الأطباء المتخصّصين أو العاملين الاجتماعيّين أو عمّال الموانئ أو أعضاء هيئة التدريس الكبار وغير المعيّنين في مؤسّسات التعليم العالي؟
- الهامشيّة، الفضاء والعلاقة بين المَركزِ والأطراف (الأرياف) في وسائل الإعلام.
- العلاقة أو عدم وجود علاقة بين اللّا – مساواة وبين "المال–الصحيفة–السلطة".
- اللّا – مساواة في منظومة وسائل الإعلام نفسها: التفاوُت بين وسائل الإعلام "الغنيّة" وبين وسائل الإعلام ذات الميزانيّات الشحيحة، كوسائل الإعلام المستقلّة؛ أو بين الاستثمار العامّ والخاصّ في المضمون لجماهير مختلفة (للبالغين أو للأطفال، باللغة العبريّة مقابل اللغة العربيّة).
- الترويج لمفهوم "حُكم الجدارة" (المريتوكراتيّة) وبناء اللّا – مساواة الثقافيّة والاجتماعيّة والإعلاميّة.
- اللّا – مساواة الرقميّة بين المُجتمَعات المحلّيّة المختلفة في إسرائيل.
- كيف تُفسِّر جماهير مختلفة الخطاب الإعلاميّ الذي يدور حول اللّا – مساواة؟
- الاقتصاد السياسيّ واللّا – مساواة في الخطاب السياسيّ–الإعلاميّ. مثلًا، مظاهره في المُناقَشات في الكنيست وفي لجنة الاقتصاد، وفي نقاشات الميزانيّة، وغيرها.
- اللّا – مساواة في المضمون الحبكيّ. مثلًا، كيف يتعامل تلفزيون الأطفال مع قضايا اللّا – مساواة؟
- اللّا – مساواة في السينما الوثائقيّة، في الألعاب (الجيمينغ)، في الكوميكس، في الموسيقى الاحتجاجيّة، في محتويات الراديو والبودكاست، وغير ذلك.
- النقاش الإعلاميّ حول حدود اللّا – مساواة.
- منظومة المتحدّثين والناطقين بلسان كأداة لخلق الوعي أو إخفاء اللّا – مساواة في المجتمع.
- وسائل الإعلام كوكيل نشط، يُشجِّع المفهوم الرأسمالي النيوليبرالي فيما يتعلّق باللّا – مساواة الاجتماعية – تسويق اللّا – مساواة كجزء لا يتجزأ من الحياة والخطاب حولها.
- ما هي الطرق التي تُعزِّز بها وسائل الإعلام أو تُقلّص اللّا – مساواة؟
- أشكال تمثيل اللّا – مساواة في وسائل الإعلام – النصيّة أو المرئيّة أو غير ذلك.
- مظاهر اللّا – مساواة الحكوميّة، المؤسّسيّة والثقافيّة في وسائل الإعلام.
- خطاب اللّا – مساواة "الطبيعيّ" : النقاش حول الاحتلال أو – مع التمييز بين الأمرَيْن – حول فقر المسنّين.
- تعامُل وسائل الإعلام البديلة مع اللّا – مساواة أو مع الاحتجاجات على اللّا – مساواة.
- مفهوم" الحقيقة" و" الحقائق البديلة" والأخبار الكاذبة ودورها في خلق اللّا – مساواة في الإعلام.

الجدول الزمني:

يجب تقديم المقترحات باللّغة العبريّة (حتّى 300 كلمة) للمقالات الخاصة بعدد الموضوع، حتى تاريخ 11 تشرين الثاني (نوفمبر) 2022، إلى عنوان البريد الإلكترونيّ لمحرّري العدد. يُرجى الإشارة في سطر الموضوع :" اقتراح بشأن قضية وسائل الإعلام واللّا – مساواة في إسرائيل".

سيُطلب من الباحثين والباحثات، الذين سيتمّ اختيار مقترحاتهم، إرسال المقالة كاملة (حتى 7500 كلمة) حتى 14 نيسان (أبريل) 2023. سيتمّ تقديم المقالة لمراجعة الزملاء، كما هو معتاد في المجلات الأكاديميّة. قبول الاقتراح لا يضمن قبول المادّة النهائيّة.

بالإضافة إلى ذلك، الباحثات والباحثون الذين نشروا مؤخّرًا كتبًا حول موضوعات قريبة من مجالات عدد الموضوع، مدعوّون لإرسال الكتب لمراجعتها إلى الدكتورة سيغال باراك براندز : (barakbr@tauex.tau.ac.il)

من المتوقّع أن تكتمل عمليّات المراجعة والتصحيح والتحرير الخاصّة بالعدد حتى تشرين الأوّل (أكتوبر) 2023.

مع الإحترام،

د. يوفال غوجانسكي، مُحرّر أُطُر إعلاميّة (yuvalg@mail.sapir.ac.il)

د. موتي جيجي مُحرّر ضَيْف في عدد الموضوع الخاصّ (motig@mail.sapir.ac.il)